

**Wyrok z dnia 22 maja 1997 r.
II UKN 138/97**

Ustawa z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) nie stanowi samodzielnej podstawy nabycia prawa do renty inwalidzkiej. Niedopuszczalne jest ustalanie prawa do renty inwalidzkiej na podstawie warunków wybranych z odrębnych systemów ubezpieczeniowych (pracowniczego i osób prowadzących działalność gospodarczą).

Przewodniczący SSN: Andrzej Kijowski, Sędziowie SN: Roman Kuczyński (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 22 maja 1997 r. sprawy z wniosku Marka M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 17 grudnia 1996 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Prowadzący działalność gospodarczą Marek M. złożył 26 stycznia 1996 r. wniosek o rentę inwalidzką. Orzeczeniem Obwodowej Komisji Lekarskiej z dnia 20 marca 1996 r. został uznany za inwalidę III grupy z powodu urazu kończyny górnej, doznanego w dniu 30 marca 1994 r. Decyzją z dnia 8 sierpnia 1996 r. [...] Oddział ZUS w W. odmówił wnioskodawcy przyznania renty inwalidzkiej z uwagi na brak inwalidztwa co najmniej II grupy (w odniesieniu do wnioskodawcy jako prowadzącego działalność gospodarczą na własny rachunek), a także z uwagi na datę powstania inwalidztwa III grupy, przekraczającą okres 18 miesięcy od ustania zatrudnienia (w odniesieniu do wnioskodawcy jako pracownika).

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 19 września 1996 r. [...] oddalił odwołanie wnioskodawcy od wyżej wymienionej decyzji, zaś Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 17 grudnia 1996 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy.

W kasacji od powyższego wyroku wnioskodawca podniósł zarzut obrazy art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin i art. 6 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw. Zdaniem autora kasacji inwalidztwo wnioskodawcy powstało w okresie objęcia ubezpieczeniem z mocy ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą, który to okres jako składkowy powinien skutkować przyznaniem prawa do renty inwalidzkiej także z powodu inwalidztwa III grupy, zaś okres 18 miesięcy do powstania inwalidztwa należy liczyć od podjęcia działalności gospodarczej, a nie od ustania zatrudnienia.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja jest bezzasadna. Poza sporem jest, że inwalidztwo wnioskodawcy datuje się od urazu doznanego 30 marca 1994 r. Wnioskodawca tego nie kwestionuje. Data ta przypada na okres, kiedy nie był już pracownikiem, lecz osobą prowadzącą działalność gospodarczą.

Ustawa z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250) była kilkakrotnie nowelizowana i zmiany te są zamieszczone w Dz. U. z 1990 r. Nr 36, poz. 206, Dz. U. z 1991 r. Nr 104, poz. 480 i Nr 110 poz. 474, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i z 1996 r. Nr 124, poz. 585. Zmiany następowały także po uchwaleniu ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Ustawa ta m.in. odnosi się także do ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą (art. 1 ust. 1 pkt 5).

Wprawdzie w ustawie o rewaloryzacji... pojęcie okresów zatrudnienia, okresów równorzędnych z okresami zatrudnienia i okresów zaliczalnych do okresów zatrudnienia, wynikające z dotychczas obowiązujących przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym, wymienionych w art. 1 ust. 1 ustawy (jeżeli chodzi o wnioskodawcę okresami tymi są jego okresy zatrudnienia i ubezpieczenia jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą) zostało zastąpione pojęciem "okresów składkowych" i "okresów nieskładkowych", lecz ustawodawca nie odstąpił od odrębnego traktowania różnych grup społeczno-zawodowych. Nadal zatem istnieje system zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin, osób prowadzących działalność gospodarczą, rolników indywidualnych, żołnierzy zawodowych i innych. Każdy z tych systemów charakteryzuje się innym zespołem wymagań dla nabycia uprawnień rentowo-emerytalnych, aczkolwiek istnieją pewne elementy wspólne (np. zaliczalność okresów). Nie oznacza to jednak, iż dla nabycia uprawnień obojętne jest ziszczenie się niezbędnych warunków w różnych systemach. Jeżeli art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1980 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) wymaga, aby inwalidztwo powstało w okresie zatrudnienia lub równorzędnym z okresem zatrudnienia albo nie później niż 18 miesięcy od ustania tych okresów - to mimo, że okresy te od wejścia w życie ustawy z 1991 r. o rewaloryzacji... (tj. od 15 listopada 1991 r.), zdają się być takimi samymi okresami składkowymi, jak okres ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, to jednak nie są tożsame, skoro wolą ustawodawcy było zachowanie nadal odrębnego systemu ubezpieczenia osób prowadzących działalność gospodarczą.

Pomiędzy świadczeniem pracy w ramach stosunku pracy, a prowadzeniem działalności gospodarczej istnieją zasadnicze odrębności. Wyrażają się one między innymi w tym, że pracownik obowiązany jest świadczyć pracę osobiście i jest podporządkowany pracodawcy, co nie ma miejsca przy prowadzeniu przez osobę fizyczną działalności gospodarczej na własny rachunek. Osoba ta nikomu nie podlega, sama sobie organizuje działalność, w czym mogą jej nie przeszkadzać niektóre ograniczenia sprawności organizmu, które pracownikowi uniemożliwiałyby efektywne wykonywanie pracy. Dlatego też ustawodawca uprawnia pracownika do renty inwalidzkiej już wówczas, gdy jego zdolność do pracy jest ograniczona (trzecia grupa inwalidów), natomiast

osobie prowadzącej działalność gospodarczą na własny rachunek daje prawo do takiej renty dopiero wówczas, gdy jest całkowicie niezdolna do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia (druga grupa inwalidów). Odmienne są też zasady obliczania składek na ubezpieczenie społeczne (pracownikowi oblicza się je od rzeczywiście wypłacanego wynagrodzenia, zaś osobie prowadzącej działalność gospodarczą - od zadeklarowanego - ponad pewne minimum - dochodu, przy czym deklarując niższy dochód ponosi ona ryzyko uzyskania niższych świadczeń). Nie można zatem wyprowadzać wniosku, że osoba, która była pracownikiem i posiada niezbędny okres składkowy do renty inwalidzkiej, ale nie stała się inwalidą trzeciej grupy przed upływem 18 miesięcy od ustania zatrudnienia, lecz w czasie ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej - nabywa prawo do renty inwalidzkiej, bowiem wniosek taki niweczyłby odrębność tych dwóch systemów ubezpieczeniowych. Zbędne byłoby wówczas - nadal zachowane - wymaganie inwalidztwa drugiej grupy dla takiej osoby. Wnioskodawca niewątpliwie inwalidą drugiej grupy nie jest i tym samym nie nabył prawa do renty inwalidzkiej jako osoba prowadząca działalność gospodarczą.

Nie znajduje uzasadnienia prawnego wywodzenie zatem uprawnień do renty inwalidzkiej z samej tylko ustawy o rewaloryzacji..., która głównie porządkuje dotychczasowe okresy w okresy składkowe i nieskładkowe, zachowuje natomiast odrębne systemy zabezpieczenia społecznego i wynikające z nich odrębne warunki nabywania prawa do świadczeń.

Z powyższych motywów Sąd Najwyższy na zasadzie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji.

=====